

Képviselőház előtt a rehabilitálási törvény

Ellentétes rendelkezések

A szerb kormány a képviselőház elé terjesztette a Rehabilitálási Törvény javaslatát. A törvény-javaslat a hétfő (október 31-e) óta megtalálható a Szerb Népképviselőház honlapján (<http://www.parlament.rs/akti/zakoni-u-proceduri/zakoni-u-proceduri.1037.html>), az eljárásba került törvényjavaslatok között (az első helyen). Az előterjesztő javasolta, hogy a parlament „sürgősségi eljárással” fogadja el az új jogszabályt.

A új Rehabilitálási Törvény javaslatára nagy érdeklődésre számíthat, miután a Vagyon-visszaszármaztatási és Kárpótlási Törvény éles vitát váltott ki, mivel csak az 1945. március 9-e után elkobzott vagyon visszaszármaztatását látja elő, és mert – számos belföldi és Magyarország hivatalos véleménye szerint is – a törvény 5. szakasza 3. bekezdésének 3. pontja a kollektív bűnösség elvét sugalmazza. Az elvett vagyon-visszaszármaztatásra illetve kárpótlásra – a törvény említett szakasza szerint – nem jogosult „az a személy, aki a második világháború alatt a Szerbia Köztársaság területén tevékenykedő megszálló erők tagja volt és annak örökösei”.

A politikusok ennek a két (vitatott) jogi és politikai kérdésnek a megoldását ígérték az új Rehabilitálási Törvény által.

A 33 szakaszból álló törvénynek mindenképpen az első öt szakasza tarthat számot a legnagyobb érdeklődésre. A törvény első, a törvény tárgya c. szakasza utal arra, hogy mit tartalmaz a jogszabály, és hogy ki jogosult a rehabilitálásra. Ennek a szakasznak a teljes szövege a következő:

Ez a törvény azoknak a személyeknek a rehabilitálását és a rehabilitálás jogi következményeit szabályozza, akiket ennek a törvénynek a hatályba lépése napjáig politikai, vallási, nemzeti és ideológiai okokból életüktől, szabadságuktól vagy más joguktól megfosztottak:

- 1.) bírósági vagy közigazgatási döntés nélkül Szerbia Köztársaság területén;
- 2.) bírósági vagy katonai és más jugoszláv hatóságok döntése nélkül Szerbia Köztársaság területén kívül, amennyiben lakóhelyük volt, illetve van Szerbiai Köztársaság területén, vagy Szerbiai Köztársaság állampolgárai;
- 3.) Szerbia Köztársaság bírósági vagy közigazgatási döntésével;
- 4.) katonai és más jugoszláv hatóságok bírósági vagy közigazgatási döntésével, amennyiben lakóhelyük volt illetve van Szerbiai Köztársaság területén, vagy Szerbiai Köztársaság állampolgárai.

A rehabilitálásra jogosult az e szakasz 1. bekezdésének 3.) és 4.) pontjában említett személy, amennyiben a bírósági vagy közigazgatási döntés a jogállam elveivel és az emberi jogok, valamint szabadságok általánosan elfogadott mércéivel ellentétben hozták meg.

A rehabilitálásra jogosultak az e szakasz 1. bekezdésében említett személyek is, akiket a törvénnyel és más jogszabályokkal összhangban, a népfelszabadító háború harcosainak tekintenek.

A rehabilitálásra nem jogosultak azok a személyek, akiket a második világháború alatt Szerbia Köztársaság területén fegyveres összetűzésekben a megszálló fegyveres erők és a quisling egységek tagjaiként életüket veszítették.

Szerbiai Köztársaság e törvény értelmében nem felelős a megszálló erőknek a második világháború alatt Szerbiai Köztársaság területén végrehajtott cselekedeteiért és aktusaiért.

A Rehabilitációs Törvény új javaslatára – a korábbihoz viszonyítva, amit a szerb kormány visszavont a képviselőházi eljárásból – nem tartalmaz időpontot, amittől a rehabilitálást kérni lehetne, vagyis időben nem korlátozza azt.

A Vagyon-visszaszármaztatási és Kárpótlási Törvény vonatkozásában, mivel ez a törvény csak 1945. március 9-e után elkobzott vagyon visszaszármaztatását látja elő, előállhat olyan eset, hogy valakit az említett időpont előtt ellene elkövetett jogsértések miatt rehabilitálnak, de a vagyonát nem kaphatja vissza.

Másik fontos és vitatható rendelkezése ennek a szakasznak a negyedik bekezdés, miszerint nem számíthatnak rehabilitálásra azok a személyek, akik a második világháború alatt Szerbia területén fegyveres összetűzésekben „a megszálló fegyveres erők és a quisling egységek tagjaiként életüket veszítették”.

Ez a rendelkezés a Vagyon-visszaszármaztatási és Kárpótlási Törvény 5. szakasza 3. bekezdésének 3. pontjának részben módosított változata, azzal hogy a rehabilitálásból (egyúttal a vagyon-visszaszármaztatásból is) azokat zárja ki, akik „életüket vesztették”, függetlenül attól, hogy követtek-e el vagy nem háborús bűncselekményeket. Arról viszont már nem tesz említést, hogy ez kihat-e vagy sem az örökösök jogaira. Ezt már csak találgatni lehet, ami viszont megnehezíti, vagy éppen ellehetetleníti a jogérvényesítést.

A törvénynek „a rehabilitálás és az elvett vagyon visszaadása, illetve a kárpótlás korlátozása” címet viselő második szakaszának a teljes szövege:

Nem lehet rehabilitálni és nincs joguk a vagyon visszaszerzésére, az Vagyon-visszaszármaztatási és Kárpótlási Törvény 2. szakaszának rendelkezése alapján (SZK Hivatalos Közlönyének 2011 évi 72. száma), a megszálló erőkhöz tartozóknak, amelyek Szerbiai Köztársaság részeit a második világháború alatt megszállták és a quisling egységek tagjainak, akik háborús bűncselekményeket követtek el, illetve részt vettek azok elkövetésében.

Az e szakasz 1. bekezdésében, illetve a Vagyon-visszaszármaztatási és Kárpótlási Törvény 5. szakasza 3. bekezdésének 3. pontjában (SZK Hivatalos Közlönyének 2011 évi 72. száma) említett személyeknek tekinthetők:

1. mindazok a személyek, akiket a Jugoszlávia Népfelszabadítási Bizottsága egy meghatározott helység felszabadítása napjától kezdve háborús bűnösökké, illetve háborús bűnök elkövetésében részesekké nyilvánított;

2. mindazok a személyek, akiket a Demokratikus Szövetségi Jugoszlávia és a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság bíróságai egyéb hatóságai, valamint a megszállók és segítőitársaik a második világháború alatt elkövetett bűncselekményeik megállapítására alakított állami bizottság háborús bűnösökké, illetve háborús bűnök elkövetésében részesekké nyilvánított.

Az e szakasz 1. bekezdésében említetteknek nem tekinthetők azok a személyek, akiket e törvény hatályba lépéséig rehabilitáltak, azok a személyek, akiket e törvény erejénél fogva ezzel a törvénnyel összhangban rehabilitálnak, valamint azok a személynek, akiről a rehabilitálási eljárás során megállapítják, hogy nem követtek el, illetve nem vettek részt háborús bűncselekmények elkövetésében.

A felszabadítás napja alatt, az e szakasz 2. bekezdése 1. pontja értelmében, az a nap tekinthető, amikor a Népfelszabadítás Mozgalom tagjai egy meghatározott településen hatékonyan kezdték el gyakorolni a hatalmat, amely később sem szakadt meg.

Ez a szakasz lenne hivatott – ahogyan Varga László a Vajdasági Magyar Szövetség parlamenti képviselője nevezte – a két törvény közötti „kapocs” szerepének a betöltésére, illetve a magyarság kollektív bűnösségének kiiktatására a Vagyon-visszaszármaztatási és Kárpótlási Törvény 5. szakasza 3. bekezdésének 3. pontjából, illetve, hogy pontosítsa, kit tart a törvény „a megszálló erőkhöz tartozóknak” (akiket nem lehet rehabilitálni és nem jogosultak a vagyon visszaszerzésére).

Vitatható, hogy egy törvényt lehet-e egy másik törvénnyel pontosítani, vagy sem. Egy ilyen bizonytalan kimenetelű jogvitától függetlenül, a Vagyon-visszaszármaztatási és Kárpótlási Törvény említett szakasza továbbra is hatályos törvény hatályos rendelkezése marad, ami aztán különböző értelmezésekre adhat lehetőséget. Ezért jobb megoldás lenne az ominózus rendelkezés törlése a restitúciós törvényből.

A Rehabilitálási Törvényjavaslat 3. szakasza szerint a rehabilitálás annak a jogi iratnak, illetve cselekménynek a semmisségét jelenti, amellyel valamely személyt életétől, szabadságától, vagy más jogaitól politikai, vallási, nemzeti vagy ideológiai okokból megfosztottak.

A rehabilitálás jogi következménye – a törvény szerint – a jogsérelmek megszüntetése és enyhítése, ami a külön szolgálati évek elismerésében, havi pénzbeli (külön) járadék megállapításában, az egészségügyi védelem és egyéb egészségbiztosítási jogok megállapításában, az elkobzott vagyon visszaszármaztatásában, illetve az ilyen vagyonért járó kárpótlásban, az anyagi és erkölcsi jóvátételre való jogban nyilvánul meg. Az utóbbit a törvényjavaslat „rehabilitálási kárpótlásnak” nevezi”.

A törvényjavaslat 4. szakasza az 1. szakasz 1. bekezdésében említett személyek kétfajta rehabilitálását különböztet meg. Az egyik a „törvény ereje alapján való rehabilitálás (törvényes rehabilitálás)”, a másik pedig „bírósi határozat általi rehabilitálás (bírósi rehabilitálás)”. Az első szerint a bíróság megállapítja, hogy valamely személy a törvény által rehabilitálva lett, a másik esetben pedig kimondja, hogy döntésével valamely személyt rehabilitált.

Törvényes rehabilitálással (5. szakasz) az 1. szakasz 1. bekezdésének 1.) és 2.) pontjában említett személyeket rehabilitálják, „akiknek a jogai bírósági ítélet vagy közigazgatási döntés meghozatala nélkül sérültek, a törvény

hatályba lépéséig”.

Ugyanilyen rehabilitálásban részesülnek az 1. szakasz 1. bekezdésének 3.) és 4.) pontjában említett személyek is, akik az említett időszak alatt bírósági ítélettel vagy közigazgatási döntéssel

1. olyan bűncselekményért lettek elítélve, amely a cselekmény elkövetésekor nem volt a törvényben előlátva, vagy olyan büntetésben részesültek, amely annak végrehajtásakor nem volt előírva;
2. a Büntető Törvénykönyv 118. szakasza 1. bekezdésében lévő ellenséges propaganda és az ország társadalmi-politikai körülményeinek rosszindulatú és hamis bemutatása bűncselekményéért lettek elítélve;
3. a nem engedélyezett kereskedelem, üzérkedés és a gazdasági szabotálás megfékezéséről szóló törvény 1. szakaszának 3. bekezdésébe és az 5. szakasz 2. bekezdésébe ütköző bűncselekmény miatt lettek elítélve;
4. azok a vállalat, vagy üzlettulajdonosok, vállalatok vagy gazdaságok felelős személyei, akiket a harmadik pont alatt említett törvény alapján ítélték el, olyan módon, hogy a törvény 11. szakaszának alkalmazásával sérült az ártatlanság védelme;
5. azok a személyek, akik csak írásban követték el a nemzet, vallási, faji és vallási gyűlölet és viszálykodás bűncselekményét és
6. azok a személyek, akiket a büntetés-végrehajtási intézetből való szökés miatt ítélték el, ahol a büntetésüket töltötték.

A törvényjavaslatnak ez a szakasza – a korábbi szöveghez viszonyítva – a következő három új, a vajdasági magyarság számára különösen fontos bekezdéssel bővült:

„A törvény erejénél fogva rehabilitálásban részesülnek az 1. szakasz 1. bekezdésének 3.) és 4.) pontjában említett személyek, akiket bírósági vagy közigazgatási döntés alapján fosztottak meg szabadságuktól, olyan vád miatt, hogy a Tájékoztató Iroda 1948. június 28-i határozata mellett foglaltak állást, és akiket táborokban vagy börtönökben tartottak a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság területén az 1949 és 1955 közötti időszakban. A törvény erejénél fogva rehabilitálásban részesülnek azok a személyek is, akiket a kollektív felelősség elve alapján háborús bűnösöknek, illetve háborús bűnök elkövetésében való részvételért nyilvánítottak bűnösöknek, akik nem vették el a jugoszláv állampolgárságot, és nem követtek el, illetve nem vettek részt háborús bűnök elkövetésében.

A törvény erejénél fogva rehabilitálásban részesülnek azok a személyek is, akiknek a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság Elnöki Tanácsa Elnökségének U. 392 számú, 1947. március 8-i parancsával megszüntették az állampolgárságát és konfiskálták a teljes vagyonát.”

Az új Rehabilitálási Törvény javaslata számos új, kedvezőbb megfogalmazást tartalmaz a korábbi szöveghez viszonyítva. A vajdasági magyarok számára különösen fontos az 5. szakasz 4. bekezdése, amely a törvény erejénél fogva rehabilitálásban részesíti a kollektív felelősség elve alapján háborús bűnösöknek nyilvánított személyeket.

Egyrészt a Vagyon-visszaszármaztatási és Kárpótlási Törvény és a Rehabilitálási Törvény rendelkezései között, másrészt pedig magának a Rehabilitálási Törvénynek a rendelkezései között is ellentétek vannak. Ezekre az adott szakaszoknál igyekeztem rámutatni. A törvény végső megszövegezése előtt ezeket mindenképpen ki kellene iktatni, a későbbi eltérő értelmezések és a két törvény gyakorlati alkalmazása miatt is.

Ezúttal is megmutatkozott, hogy a Vajdasági Magyar Szövetség Nemzeti Tanácsának napilapja, a Magyar Szó nem tesz eleget a közszolgálati kötelezettségnek. A VMSZ parlamenti képviselői mindmáig nem tudták biztosítani, hogy a szerb képviselőház legalább a fontos törvényeket, mint amilyenek a Vagyon-visszaszármaztatási és Kárpótlási Törvény, valamint a Rehabilitálási Törvényjavaslat, a honlapján a kisebbségek nyelvén is közreadja. Ezért a Magyar Szónak lett volna a kötelessége, hogy ezeket teljes egészében (mellékletben) vagy legalább azok rendelkezéseit lefordítsa és közölje, a korábbi évek gyakorlatának megfelelően. Erre lehetősége lett volna, mert a szerb kormány még október 28-án elfogadta a Rehabilitálási Törvény javaslatát.

Mivel a Rehabilitálási Törvényjavaslat vélhetően rövid időn belül a szerb képviselőház elé kerül, a vajdasági magyar politikumnak, politikai pártoknak, civil szervezeteknek és szakértőknek mielőbb állást kellene foglalniuk a – most már – nyilvánosság elé került szövegről. Illetve arról, hogy a javasolt rendelkezések megfelelnek-e vagy sem a vajdasági magyarok elvárásainak.

Bozóki Antal